

Important Bird Areas AMERICAS

NEDERLANDSE ANTILLEN EN ARUBA

Adam Brown, Natalia Collier, Adolphe Debrot, Adrian Del Nevo & Jeff Wells

Feiten van het land in een oogopslag

Aantal eilanden:	6
Oppervlakte:	992 km ²
Bevolking:	298,920
Aantal IBA's:	23
Totale oppervlakte IBA's:	45,024 ha
Dekking IBA's t.o.v. landoppervlakte:	28%
Mondiaal bedreigde vogelsoorten:	1
Mondiaal bedreigde vogelsoorten in IBA's:	1
Endemische soorten voor Nederlandse Antillen en Aruba:	0

Algemene inleiding

De Nederlandse Antillen en Aruba bestaan uit zes eilanden, die allen deel uitmaken van het Koninkrijk der Nederlanden, zij het met een verschillende politieke status¹. Aruba, met een lengte van 33 km en een breedte van 8-9 km, ligt vlak bij het aan de noordwestkust van Venezuela gelegen schiereiland Paraguaná. De Nederlandse Antillen bestaan uit twee groepen eilanden, te weten (1) Bonaire en Curaçao ten oosten van Aruba voor de kust van Venezuela en (2) St Maarten, Saba en St Eustatius (ook wel Statia genoemd) gelegen aan het noordelijke einde van de boog van de Kleine Antillen, op meer dan 900 km van de drie Nederlandse eilanden voor de Venezolaanse kust. Het eiland St Maarten is verdeeld in een Frans deel in het noorden (St Martin) en een Nederlands deel in het zuiden (St Maarten). Nederland en Frankrijk delen het eiland, dat de kleinste landmassa in de wereld is dat door twee regeringen wordt gedeeld, al bijna 350 jaar lang.

Aruba en Curaçao zijn de dichtstbevolkte eilanden met elk meer dan 100.000 inwoners, terwijl Saba en St Eustatius elk minder dan 5.000 zielen tellen (zie tabel 1). Het toerisme is een belangrijke bron van inkomsten voor de Nederlandse Antillen en Aruba naast handel, de raffinage en overslag van olie, het bankwezen en de havendiensten.

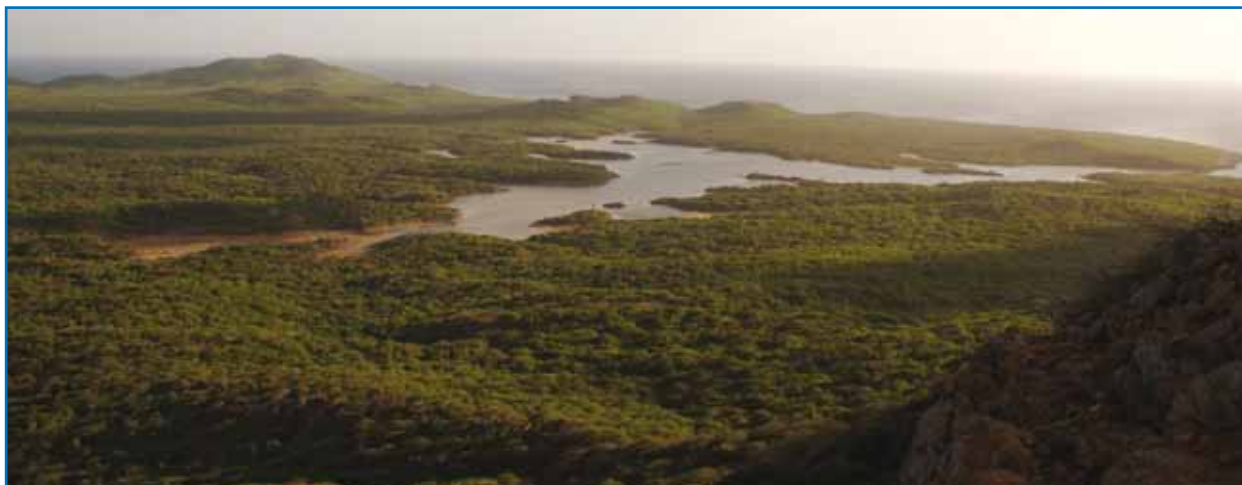
Tabel 1. Samenvattende informatie over de Nederlandse Antillen en Aruba

Gebied	Oppervl. (km ²)	Bevolking	Hoofdstad	Hoogte (m)	Aantal IBA's	Totale oppervl. IBA's (ha)	% land- oppervl. bedekt met IBA's
Aruba	193	103,500	Oranjestad	0-188	4	612	0.3%
Bonaire	288	14,000	Kralendijk	0-240	6	23,830	53%
Curaçao	444	138,000	Willemstad	0-375	5	16,280	25%
Saba	13	1,420	The Bottom	0-887	1	2,000	39%
St Eustatius	21	3,000	Oranjestad	0-600	2	1,486	36%
St Maarten	33	39,000	Philipsburg	0-425	5	816	7.2%

Aruba, Bonaire en Curaçao hebben hetzelfde klimaat. Over het algemeen is het er warm en zeer droog. De gemiddelde jaarlijkse neerslag bedraagt rond de 500 mm. Aruba is van de drie eilanden het droogste. Saba, St Eustatius en St Maarten hebben een iets natter klimaat, met tussen de 1.000 en 1.700 mm regen. Een groot deel daarvan valt tijdens het orkaanseizoen in de late zomer en herfst.

Op de Benedenwindse eilanden voor de kust van Venezuela bestaat de vegetatie over het algemeen uit droogteminnend struikgewas met zuilcactussen. Op Aruba, Bonaire en Curaçao zijn echter ook verschillende besloten baaien die aan de randen begroeid zijn met mangroven. Op deze eilanden vinden we ook enkele ondiepe zoutmeren die een belangrijk leefgebied vormen voor watervogels. Vroeger had de landbouw op Curaçao een negatieve invloed op de bosontwikkeling op het eiland. Nu er op een andere manier landbouw bedreven wordt dan voorheen, kan zich hier weer dicht secundair bos ontwikkelen. Alle eilanden, behalve Saba, hebben uitgestrekte zandstranden die belangrijk zijn voor het groeiende toerisme. Op de Bovenwindse eilanden Saba, St Eustatius en St Maarten bestaat de vegetatie uit doornig struikgewas en bosschages, op wat grotere hoogtes overgaand naar secundair tropisch regenwoud en nevelwoud op de hoogste toppen. Rond alle zes eilanden vinden we rijke koraalriffen, al hebben deze in het verleden wel schade opgelopen door orkanen, ankerende schepen en andere menselijke activiteiten.

¹In de nabije toekomst zal het land de Nederlandse Antillen ophouden te bestaan. St Maarten en Curaçao zullen aparte landen worden binnen het Koninkrijk der Nederlanden (vergelijkbaar met de huidige status van Aruba). De eilanden Bonaire, Saba en St Eustatius zullen tot het Nederlandse grondgebied gaan behoren.

Washington-Slagbaai National Park (AW009).
Foto: Rowan O. Martin

Beleed en regelgeving met betrekking tot natuurbehoud verschilt van eiland tot eiland. Op Aruba is het belangrijkste beschermde gebied het Arikok Nationaal Park met een oppervlakte van 3.400 ha. Doordat geen enkel ministerie op dit eiland specifiek belast is met de verantwoordelijkheid voor milieubeleed en de uitvoering hiervan, worden zaken op het gebied van natuurbehoud niet op een gecoördineerde en efficiënte wijze uitgevoerd. Op het ogenblik wordt er wel voor het hele eiland een Coastal Zone Management Plan ontwikkeld. Het doel daarvan is te komen tot aanwijzing van beschermde gebieden die daarna ook als zodanig beheerd moeten worden. Tijdens een conferentie in 2008 onder de naam "Wild Aruba" was er consensus over de noodzaak van een milieu- en beheerbuureau voor het eiland.

In de Nederlandse Antillen zijn regelingen met betrekking tot natuurbescherming opgenomen in een ontwerp Eilandverordening Natuurbeheer. Deze landelijke ontwerpverordening moet door de verschillende eilandelijke overheden worden goedgekeurd en geïmplementeerd, om langs die weg tot voor ieder eiland specifieke natuurbeschermingswetgeving te komen. Per eiland bevindt dit proces van goedkeuring en implementatie zich momenteel in een ander stadium van voortgang. Op Bonaire, Curaçao en St Eustatius is de wetgeving al ingevoerd en zijn er reeds beschermde gebieden aangewezen. Op de eilanden Saba en St Maarten zijn al wel beschermde gebieden voorgesteld, maar nog niet definitief aangewezen. Niettemin genieten verschillende gebieden op de Nederlandse Antillen in feite al een zekere beschermde status en een op bescherming gericht beheer (welke beschermingsstatus in sommige gevallen ook door de overheid als zodanig wordt erkend). Op Bonaire, Saba, St Eustatius zijn er ook beschermde mariene parken. Voor St Maarten is een dergelijk park voorgesteld. Over het algemeen worden de beschermde gebieden (zowel de mariene als terrestrische parken) door lokale non-gouvernementele organisaties (ngo's) beheerd, zoals STINAPA op Bonaire, de stichting CARMABI op Curaçao, de Saba Conservation Foundation, de St Eustatius National Parks Foundation (STENAPA) en de Nature Foundation St Maarten.

Naast de bovengenoemde organisaties zijn er nog verschillende andere ngo's die zich bezig houden met een heel scala aan natuurbeschermingsactiviteiten. Tot de activiteiten die deze ngo's ontplooiën behoren inventarisaties van de biodiversiteit, onderzoek naar het voorkomen van speciale soorten (bijvoorbeeld de Audubons pijlstormvogel *Puffinus lherminieri*), ecologisch onderzoek (bijvoorbeeld aan de Granaatkolibrif *Eulampis jugularis*), vogeltellingen, verspreidingsonderzoek, ringonderzoek en monitoringonderzoek. Ook richten zij zich op meer algemene activiteiten, die niet per se gericht zijn op vogels, zoals bestrijdingsprogramma's voor uitheemse soorten, het in kaart brengen van de vegetatie, bewustwordingscampagnes, rondleidingen en dierenwelzijnprogramma's.

Tot de belangrijkste bedreigingen in de Nederlandse Antillen en Aruba behoort de ongecontroleerde bebouwing van gebieden, met name op Aruba,

“Uitheemse soorten vormen een serieuze bedreiging op de Nederlandse Antillen en Aruba, vooral op Saba, St Eustatius en St Maarten.”

Bonaire en St Maarten. De gebieden waar zich dit voordoet, bevinden zich voornamelijk aan de kust, hoewel op St Maarten ook geregeld meren en lagunes worden opgevuld en dan een andere bestemming krijgen. De groeiende ruimtevrage voor menselijke activiteiten in deze gebieden hangt samen met de toeristische ontwikkelingen en recreatieve activiteiten. Zij vormen een bedreiging voor broedgebieden van zeevogels. Op Aruba leiden deze ontwikkelingen ook tot het verlies van de unieke woestijnhabitat. Uitheemse soorten (exoten) vormen in de Nederlandse Antillen en Aruba ook een serieuze bedreiging voor de natuur, met name op Saba, St Eustatius en St Maarten. Bij dergelijke soorten moeten we denken aan ratten en muizen, verwilderde katten, honden en geiten. Op St Maarten komt daar nog de Wasbeer (*Procyon lotor*), Mangoest (*Herpestes auro-punctatus*) en de Geelgroene Meerkat (*Chlorocebus sabaeus*) bij. Een vergelijkbare bedreiging is de overbegrazing en directe vernietiging van de vegetatie door grazers op St Eustatius en Bonaire, hoewel op het eerstgenoemde eiland een registratieprogramma voor landbouwhuisdieren is ingevoerd. Olielozingen en het verkeerd verwerken van afval behoren ook tot de bedreigingen. Dit geldt in het bijzonder voor zeevogels en ander leven in zee op St Eustatius. Het vangen en houden van papegaaien en andere vogels als huisdier vormt vooral op Bonaire een bedreiging, in het bijzonder voor de Geelvleugelamazone of Lora (*Amazona barbadensis*). Het opzettelijk of per ongeluk vrijlaten van Maisparkieten van Curaçao of Bonaire op Aruba vormt een bedreiging voor de Arubaanse ondersoort van deze parkiet.

Loslopende ezels zijn een grote bedreiging voor de vegetatie op Bonaire.
Foto: Bert Denneman

Ornithologisch belang

De meeste vogelsoorten die van de Nederlandse Antillen en Aruba bekend zijn, zijn trekvogels uit Noord-Amerika. Het aandeel van deze trekkers dat hier de noordelijke winter doorbrengt, varieert van eiland tot eiland. Het is het kleinst op St Maarten (23%), het grootst op St Eustatius (48%). De avifauna van de drie eilanden voor de kust van Venezuela (Aruba, Bonaire en Curaçao) bestaat biogeografisch zowel uit soorten met een Caribische als een Zuid-Amerikaanse oorsprong. Het gaat bij de laatste groep vooral om soorten die behoren tot het tot de landschapsecologische eenheid beperkte (“biome-restricted”) “North-

Tabel 2. Totaal aantal vogelsoorten (inclusief bedreigde of endemische) voorkomend op de Nederlandse Antillen en Aruba.

Gebied	Aantal soorten	CR	EN	VU	NT	Endemische soorten
Aruba	207	-	-	-	1	-
Bonaire	214	-	-	1	1	-
Curaçao	215	-	-	-	1	-
Saba	87	-	-	-	-	-
St Eustatius	54	-	-	-	-	-
St Maarten	164	-	-	-	1	-
Totaal aantal soorten	-	0	0	1	1	0

De endemische Bonaireaanse ondersoort van de Maïsparkiet (*Aratinga pertinax xanthogenus*). Foto: Bert Denneman

ern South America (NSA) biome”. Voorbeelden van de laatste groep zijn de Naaktoogduif (*Patagioenas corensis*) die op alle drie de eilanden voorkomt en de mondiaal gezien kwetsbare (VU: “Vulnerable”) Geelvleugelamazone (*Amazona barbadensis*) op Bonaire.

De Geelvleugelamazone is ook een van de drie soorten met een beperkte verspreiding (“restricted-range species”) binnen de “Netherlands Antilles Secondary Area” (SA015). De andere twee zijn de Witbui-kelenia (*Elaenia martinica*) en de Witoogspotlijster (*Margarops fuscatus*), beide een typisch Caribisch fauna-element. Saba, Sint Eustatius en St Maarten liggen alle binnen het Endemisch Vogelgebied (EBA) “Lesser Antilles Endemic Bird Area” (EBA030) met in totaal negen soorten die op alle drie eilanden voorkomen. Een andere “restricted-range species”, de Antillenorganist (*Euphonia musica*), kwam vroeger voor op Saba, maar is sinds 1952 hier niet meer waargenomen. Vermoedelijk is de soort hier uitgestorven. De Grote Kwartelduif (*Geotrygon mystacea*), ook een “restricted-range species”, lijkt op dit eiland

Het Bijzonder Vogelgebied (“Important Bird Area” of IBA) Saba Coastline (AN006) bij Spring Bay. De gehele kust van het eiland maakt deel uit van deze IBA en strekt zich vanaf de kustlijn 400 m landinwaarts en 1 km zeewaarts uit. Foto: Bert Denneman

dezelfde weg te gaan, aangezien de populatie de afgelopen 10 jaar als gevolg van orkanen en predatie sterk in aantal is afgenomen.

Er komen in de Nederlandse Antillen en Aruba geen vogelsoorten voor waarvan het voorkomen tot deze eilanden is beperkt (eiland-endemen). Maar er zijn wel minstens 16 endemische ondersoorten beschreven van Aruba, Bonaire en Curaçao, waarvan er vier uitsluitend op Bonaire voorkomen, twee uitsluitend op Curaçao en twee uitsluitend op Aruba. Verder taxonomisch onderzoek is nodig om de status van deze ondersoorten te toetsen. Dit geldt in het bijzonder voor de sterk afwijkende vormen van de Witstaartnacht-waluw (*Caprimulgus cayennensis*), Maïsparkiet (*Aratinga pertinax*) en Sprinkhaangors (*Ammodramus savannarum*).

De Groenkeelkolibrie (*Eulampis holosericeus*), een van de soorten met een beperkte verspreiding (“restricted-range species”) op St Eustatius. Foto: Brenda en Duncan Kirkby

“Tussen 1998 en 2002 werden op Bonaire meer dan 300 vogels van de mondiaal kwetsbare (VU) Geelvleugelamazones illegaal gevangen voor de lokale vogelhandel.”

De enige bedreigde soort die op de Nederlandse Antillen en Aruba voorkomt, is de mondiaal kwetsbare (VU) Geelvleugelamazone (*Amazona barbadensis*) van Bonaire. Vroeger was deze papegaai ook talrijk op Aruba, maar daar is de soort omstreeks 1940 verdwenen, waarschijnlijk als gevolg van jacht en vergiftiging. Hoewel er nooit onderzoek is gedaan of er nog geschikt leefgebied voor de soort aanwezig is, is het goed mogelijk dat dit in verschillende gebieden nog wel aanwezig is, zoals in het Arikok Nationaal Park. De populatiegrootte op Bonaire wordt momenteel geschat op 650 vogels. Dit aantal is duidelijk van belang bij een wereldpopulatie van 2500 – 9999 vogels. Tussen 1998 en 2002 werden er meer dan 300 papegaaien op het eiland illegaal gevangen voor de lokale vogelhandel. Deze stroperij heeft een mogelijke populatiegroei op het eiland vermoedelijk belemmerd. De potentieel bedreigde (NT: “Near Threatened”) Caribische Koet (*Fulica caribaea*) komt op drie eilanden voor (Tabel 2, 3).

De Nederlandse Antillen en Aruba zijn, met meer dan 50 waargenomen soorten, zowel voor watervogels van het zoete water als voor zeevogels belangrijk. Slechts acht hiervan komen echter in aantallen voor die voldoen aan de IBA-criteria, waaronder twee soorten sterns, de Visdief (*Sterna hirundo*) en Amerikaanse Dwergstern (*Sterna antillarum*), die beide hier ook broeden, de Rode Flamingo (*Phoenicopterus ruber*), de Roodsnavelkeerringvogel (*Phaethon aethereus*) en de Audubons Pijlstormvogel (*Puffinus lherminieri*). De laatstgenoemde soort is de nationale vogel van Saba, maar de predatie door ratten en katten is zorgwekkend, omdat die de populatie aanzienlijk in negatieve zin zou kunnen beïnvloeden.

Bonaire heeft een populatie van de kwetsbare (VU: “Vulnerable”) Geelvleugelamazone (*Amazona barbadensis*), die mondiaal erg belangrijk is. Foto: Rowan O. Martin

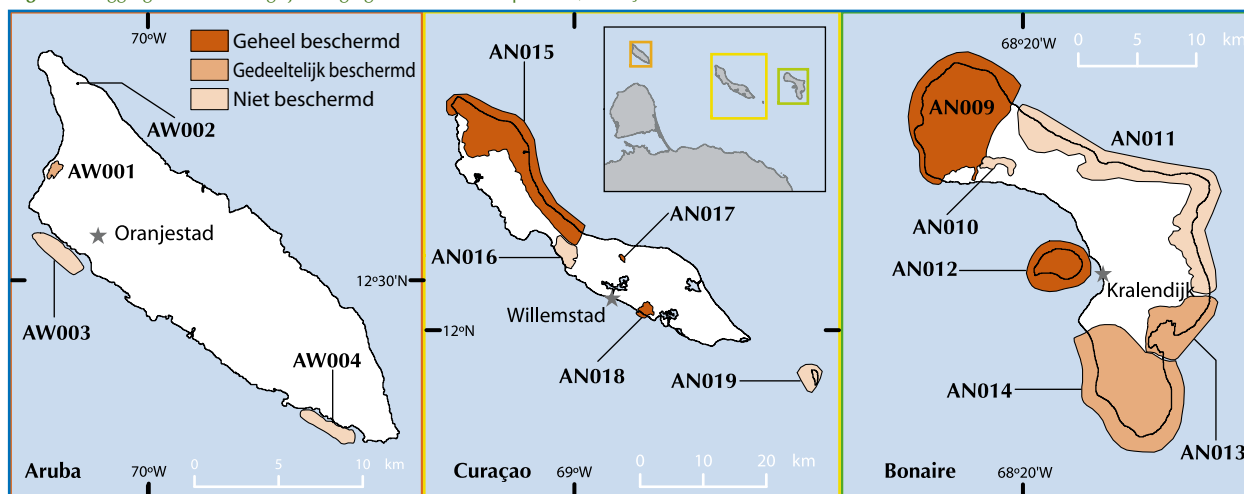
IBA overzicht

In totaal zijn er op de Nederlandse Antillen en Aruba 23 Belangrijke Vogelgebieden (IBA's) vastgesteld, met een totale oppervlakte van 45.024 ha. Daarvan genieten er 13 een zekere formele bescherming.

Negen IBA's zijn aangewezen onder het A1-criterium (zie de sectie methoden voor nadere uitleg): vier op Bonaire vanwege de mondiaal kwetsbare (VU) Geelvleugelamazone (*Amazona barbadensis*) en zes voor de potentieel bedreigde (NT) Caribische Koet (*Fulica caribaea*). Verder zijn er in totaal 13 gebieden aangewezen onder het A2-criteri-

um. Deze omvatten zes gebieden met negen soorten die behoren tot het de "Lesser Antilles Endemic Bird Area" (EBA030) en zeven gebieden met de drie soorten van het "Netherlands Antilles Secondary Area" (SA015). Tien gebieden op Aruba, Bonaire en Curaçao zijn als IBA aangewezen vanwege de aanwezigheid van twee "restricted-range species" van het "Northern South American (NSA) Biome". Er zijn ook IBA's aangewezen onder de A4-criteria op grond van het voorkomen van acht soorten zee- en andere watervogels. In totaal zijn er 10 IBA's aangewezen onder het criterium A4i en twee onder het criterium A4ii.

Figuur 1. Ligging van de Belangrijke Vogelgebieden (IBA's) op Aruba, Curaçao en Bonaire

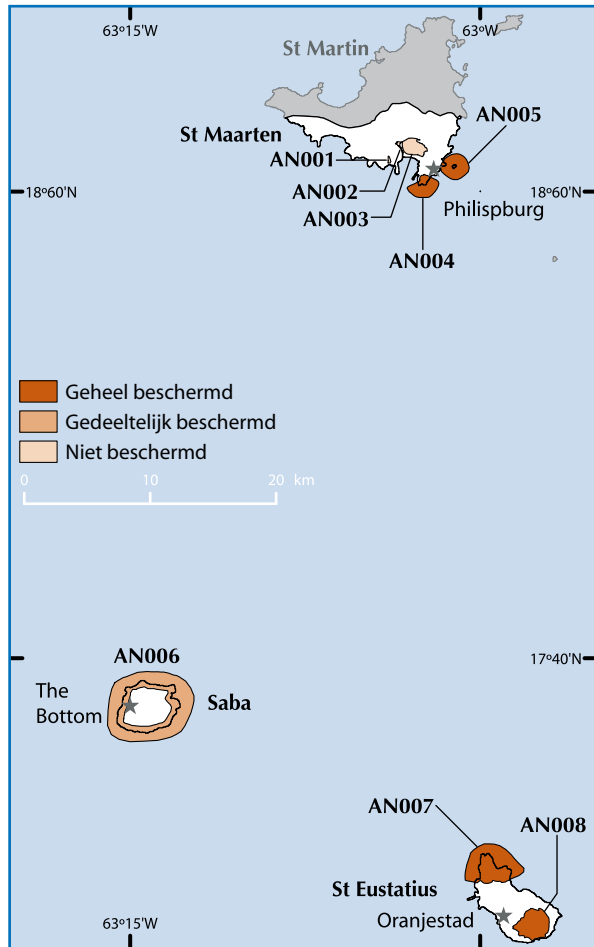
Tabel 3. Belangrijke Vogelgebieden op de Nederlandse Antillen en Aruba

IBA Code	Naam IBA	Adm. Eenheid	Oppervl. (ha)	A1				A2		A3	A4									
				CR	EN	VU	NT			A4i	A4ii	A4iii	A4iv							
Aruba																				
AW001	Bubali Wetlands	Aruba	53			1			X											
AW002	Tierra del Sol Salina	Aruba	2			1			X											
AW003	Oranjestad Reef Islands	Aruba	309															X		
AW004	San Nicolas Bay Reef Islands	Aruba	248															X		
Bonaire																				
AN009	Washington-Slagbaai National Park, Bonaire	Bonaire	6,900	1				X	X	X								X		
AN010	Dos Pos, Bonaire	Bonaire	235	1				X	X											
AN011	Washikemba-Fontein-Onima, Bonaire	Bonaire	5,960	1	1			X	X											
AN012	Klein Bonaire, Bonaire	Bonaire	1,810					X	X											
AN013	Lac Bay, Bonaire	Bonaire	2,075	1				X	X											
AN014	Pelkermeer Saltworks, Bonaire	Bonaire	6,850															X		
Curaçao																				
AN015	North-east Curaçao parks and coast, Curaçao	Curaçao	13,555						X	X										
AN016	Malpais-St Michiel, Curaçao	Curaçao	1,100			1		X	X	X								X		
AN017	Muizenberg, Curaçao	Curaçao	65			1												X		
AN018	Jan Thiel Lagoon, Curaçao	Curaçao	430															X		
AN019	Klein Curaçao, Curaçao	Curaçao	1,130						X	X								X		
Saba																				
AN006	Saba coastline, Saba	Saba	2,000						X									X		
St Eustatius																				
AN007	Boven, Sint Eustatius	St Eustatius	1,016						1									X		
AN008	The Quill, Sint Eustatius	St Eustatius	470						X											
St Maarten																				
AN001	Little Bay, Sint Maarten	St Maarten	8						X											
AN002	Fresh Pond, Sint Maarten	St Maarten	14						X											
AN003	Great Salt Pond, Sint Maarten	St Maarten	188															X		
AN004	Fort Amsterdam, Sint Maarten	St Maarten	278						X											
AN005	Pelikan Rock, Sint Maarten	St Maarten	328															X		

Voor informatie over de soorten waarvoor elke IBA zich kwalificeert, wordt verwezen naar de individuele beschrijvingen op BirdLife's Data Zone: www.birdlife.org/datazone/sites/

Figuur 2. Ligging van de Belangrijke Vogelgebieden (IBA's) op St Maarten, Saba and St Eustatius

De vier IBA's op het eiland **Aruba** zijn slechts 610 ha groot, maar herbergen gezamenlijk wel meer dan 30.000 zeevogels en een aantal andere belangrijke vogelpopulaties. De IBA Tierra del Sol Salina (AW002) is gelegen op een particuliere golfbaan en kent geen enkele vorm van bescherming. De andere drie IBA's zijn eigendom van de staat en genieten een verschillende mate van bescherming.

Vier van de zes kwalificerende soorten op Aruba zijn zeevogels die in de IBA's San Nicolas Bay Reef Islands (AW004) en Oranjestad Reef Islands (AW003) broeden. Zij onderstrepen het cruciale belang van deze eilanden voor het behoud van de biodiversiteit op Aruba. Er vindt tussen opeenvolgende jaren uitwisseling van Cayennesterns (*Sterna sandvicensis eurygnatha*) plaats tussen de broedkolonies op de rifeilandjes van San Nicolas Bay en Oranjestad. Op grond hiervan zou er voor deze twee IBA's eigenlijk een gezamenlijk beheerplan moeten komen.

Van de zes IBA's op **Bonaire** zijn Washington-Slagbaai National Park (AN009), Klein Bonaire (AN012) en het grootste deel van Lac Bay (AN013) officieel beschermd via het nationale systeem van beschermde gebieden. Lac Bay maakt deel uit van het Bonaire National Marine Park. Voor delen van de IBA's Washikemba-Fontein-Onima (AN011) en Pekelmeer Saltworks (AN014) is voorgesteld ze bescherming te bieden binnen het Bonaire Nature Management Plan, maar aan deze aanbeveling is nog geen gevolg gegeven. Toch zijn beide IBA's aangewezen als Ramsargebieden, wat een formele erkenning van het belang van deze gebieden inhoudt.

De meeste soorten op grond waarvan gebieden zich als een IBA kwalificeren, komen in twee of meer IBA's voor. De potentieel bedreigde (NT) Caribische Koet (*Fulica caribaea*) komt alleen voor in de zoetwaterreservoirs van de IBA Washikemba-Fontein-Onima (AN011). Van grote zorg is wellicht het feit dat ongeveer 60% van Bonaireaanse populatie van de mondiaal kwetsbare (VU) Geelvluggelamazone (*Amazona barbadensis*) buiten de officieel beschermde gebieden leeft. De soort is daar blootgesteld aan stroperij ten behoeve van de lokale vogelhandel. De

IBA Dos Pos (AN010) bijvoorbeeld herbergt een aantal van de meest belangrijke broed- en rustgebieden voor de soort op Bonaire, maar kent geen bescherming tegen toekomstige ontwikkeling (er is overigens geen sprake van directe bedreigingen voor dit gebied) of stroperij.

Een van de vijf IBA's op **Curaçao**, de North-east Curaçao parks and coast IBA (AN015), is goed voor 83% van de totale IBA-oppervlakte op het eiland. Deze IBA omvat de twee nationale parken op land van Curaçao, met een totale oppervlakte van ongeveer 2.300 ha. De overige IBA's genieten geen of slechts een gedeeltelijke bescherming en gaan gebukt onder het gebrek aan actief beheer. De vijf kwalificerende soorten komen alle in twee of meer IBA's voor. De meeste vogels van de potentieel bedreigde (NT) Caribische Koet (*Fulica caribaea*) komen echter voor in de bedreigde en onbeheerde IBA Muizenberg (AN017).

Boven IBA (AN007).
Foto: Nicole Esteban

De **Saba** coastline IBA (AN006) omvat 2.000 ha aan kritisch belangrijke habitats op land en in zee. De IBA herbergt alle op het eiland broedende zeevogels. Daarnaast herbergt de IBA ook alle "restricted-range species" die nog op het eiland voorkomen. Het ontbreken van een wettelijke bescherming voor het overgrote deel van het terrestrische gebied is een probleem dat moet worden aangepakt om een proactieve bescherming van de biodiversiteit op land (met inbegrip van de broedende zeevogels) op Saba gemakkelijker te maken.

De twee IBA's op **St Eustatius** beslaan bij elkaar 41% van de totale oppervlakte van het eiland. Ze zijn beide officieel aangewezen als beschermd gebied: de gebieden op land vallen binnen het Quill-Boven National Park en de gebieden in zee binnen het St Eustatius Marine Park. De IBA Quill (AN008) herbergt de soorten waarvan het voorkomen op het eiland tot bossen beperkt is ("restricted-range species"). De IBA Boven (AN007) biedt broedgelegenheid aan de Roodsnavelkeerringvogel (*Phaethon aethereus*).

Great Salt Pond (AN003) en Fresh Pond (AN002) in Philipsburg.
Foto: Jay Haviser

Van de vijf IBA's op **St Maarten** geniet Pelikan Rock (AN005) bescherming binnen het St Maarten Marine Park. Fort Amsterdam (AN004) is beschermd doordat het historisch van belang is. De IBA's betreffen vooral zoetwaterwetlands en mariene gebieden, die in het bijzonder van belang zijn voor populaties van de Lachmeeuw (*Larus atricilla*) en de potentieel bedreigde (NT) Caribische Koet (*Fulica caribaea*). De bosschages van drie IBA's herbergen echter ook populaties van de vier "restricted-range species" die op het eiland voorkomen. Voor de beschermde IBA's Fort Amsterdam (historisch van belang) en Pelikan Rock (mariene park) lijken er vanuit de gebieden waarbinnen ze liggen, geen bedreigingen te komen. Maar externe factoren kunnen echter wel een negatieve invloed uitoefenen, zoals verstoring van de op de vastelandkust gelegen broedkolonie pelikanen door jetski's, duikboten en parasailing. Overbevissing, olielozingen en verstrikking in plastic zijn constante bedreigingen voor zeevogels en andere watervogels.

Perspectieven

Hieronder wordt een aantal acties genoemd die met voorrang moeten worden ondernomen voor de bescherming van vogels en hun leefgebieden op elk van de eilanden van de Nederlandse Antillen en Aruba.

“Het is noodzakelijk om in de Nederlandse Antillen en Aruba monitoringprogramma’s voor sleutelsoorten in IBA’s op te zetten.”

Het is belangrijk om ten behoeve van de drie IBA’s op **Aruba** die in overheidshanden zijn (AW001, AW003 en AW004) een officieel wettelijk raamwerk voor beschermde gebieden in te stellen. Dit zal het gemakkelijker maken om tot noodzakelijke acties voor de bescherming en het beheer van deze gebieden te komen. Met name de aanwijzing van een nationaal marien park zou kunnen bijdragen tot de bescherming van de zeevogelbroedplaatsen (AW003 en AW004) met hun grote zeevogelkolonies (vooral sterns). Onderzoek naar het aantalverloop van vogelpopulaties op land duidt erop dat het verloop negatief beïnvloed wordt door ingevoerde roofvijanden, zoals ratten en in het bijzonder katten. Ook heerst er bezorgdheid over de aanwezigheid van ingevoerde *Boa constrictor* op het eiland.

Op **Bonaire** is er dringend behoefte om gebieden voor broedende sterns (*Sterna* spp.) veiliger en verstoringsvrij te maken en beter te beschermen door daar waar mogelijk katten en ratten uit te roeien, de gebieden te omheinen, waarschuwingbordjes aan te brengen en geregeld toezicht te houden (geldt bijvoorbeeld voor AN012, AN009 en AN014). Dergelijk proactief beheer zou een drastische toename kunnen laten zien van de populaties broedende sterns (en plevieren *Charadrius* spp.). Ook zou er meer aandacht moeten worden besteed aan een meer uitgebalanceerd beheer van de IBA Pekelmeer Saltworks vanwege de ecologische waarde die het gebied naast de economische waarde heeft. De IBA Washington-Slagbaai National Park zou zeker baat hebben bij een actieprogramma dat tot doel heeft de geiten, ezels en varkens, die een zodanig dramatische invloed op de vegetatie hebben, te verwijderen.

Geelvleugelamazones of Lora’s (*Amazona barbadensis*) zouden kunnen profiteren van verhoogde bewakingspatrouilles in het nationale park Washington-Slagbaai om zo te proberen de stroperij te stoppen, al zal dit moeilijk en kostbaar zal zijn. In 2009 is door STINAPA in samenwerking met de Stichting Salba Nos Lora rond de Lora een bewustwordingscampagne gestart. Deze campagne is gericht op het verhogen van de plaatselijke trots in combinatie met een betere handhaving van de wetgeving die het bezit van ongeregistreerde vogels verbiedt. Dit zal de vraag naar het in het wild gevangen vogels doen afnemen. Hopelijk zullen de resultaten van de campagne verder reiken dan Bonaire en ook uitstralen naar het naburige Curaçao waarnaar een, op dit moment onbekend, deel van de gestroopte papegaaien wordt geëxporteerd. Periodiek dreigen de papegaaien te verhongeren als gevolg van de verarmde plantengroei op het eiland en de daardoor ontstane kwetsbare voedselvoorziening voor deze vogels. De papegaaien wijken dan voor hun voedselvoorziening uit naar landbouwgewassen. Hierdoor wordt de Geelvleugelamazone op Bonaire door velen gezien als een plaag voor de agrarische sector. Er is een gedetailleerd onderzoek nodig naar de omvang van de schade die door de papegaaien aan de landbouw wordt toegebracht. Het onderzoek

De rifeilanden die binnen St Nicolas Bay (AN004) vallen, zijn vanwege hun zeevogelkolonies van mondiaal belang. Foto: Adrian Del Nevo

zal ook moeten aangeven welke maatregelen genomen kunnen worden om in de toekomst conflicten met de landbouw te vermijden. Mogelijk kan dit probleem worden tegengegaan door op het eiland herbebossing met verschillende inheemse besdragende hardhoutboomsorten toe te passen. In 2009 is als onderdeel van de genoemde bewustwordingsactie een proefproject voor verbetering van de voedselsituatie uitgevoerd door inheemse vruchtdragende boomsoorten aan te planten. Dit project wordt gefinancierd door Vogelbescherming Nederland (BirdLife in Nederland). Om maatregelen ten gunste van de papegaaien binnen de IBA’s te nemen is verder onderzoek vereist naar de factoren die de papegaaienpopulatie op Bonaire beperken.

Voor alle IBA’s op **Curaçao** geldt dat er dringend behoefte is aan beheermaatregelen die gericht zijn op instandhouding van de vogelpopulaties waarvoor de IBA’s van internationaal belang zijn. Er lijkt op dit moment in de eerste plaats behoefte te zijn aan de instelling van zones rond sternkolonies opdat die vrij blijven van verstoring. Indien dit effectief wordt uitgevoerd, zou de populaties sterns enorm kunnen toenemen (zoals de beschermde kolonies op Aruba laten zien). Wellicht keert dan een aantal van de 1.200 paartjes van de Cayennestern (*Sterna sandvicensis eurygnatha*) weer terug in de kolonie die tot 1962 in de IBA Jan Thiel Lagoon was gevestigd. In ieder geval wordt het gebruik van het leefgebied en de verplaatsingen tussen de eilanden door de soort erdoor vergemakkelijkt.

Op **Saba** lijkt het erop dat de populaties van de Audubons Pijlstormvogel (*Puffinus lherminieri*), Roodsnavelkeerringvogel (*Phaethon aethereus*) en de “restricted-range species” Grote Kwartelduif (*Geotrygon mystacea*) alle drie in aantal afnemen (of op zijn minst worden beperkt) als gevolg van predatie door katten en ratten (waar vertrapping en begrazingsschade van geiten nog bij komt). Saba is klein genoeg om sommige exoten volledig uit te roeien, vooropgesteld dat er voldoende financiële middelen beschikbaar zijn, er de nodige tijd voor wordt genomen en de lokale bevolking dit initiatief voldoende ondersteunt. Vooruitlopend op een officiële bescherming van de terrestrische habitats binnen de IBA’s op Saba en een mogelijk uitroeiprogramma van exoten, is het noodzakelijk om de populatiegrootte van de Audubons Pijlstormvogel en Grote Kwartelduif vast te stellen en het monitoringonderzoek van de populatie Roodsnavelkeerringvogels voort te zetten.

Doordat het geschil over land binnen de IBA Boven (AN007) op **St Eustatius** onlangs is opgelost, is het mogelijk de begrazing binnen deze IBA doeltreffend te reguleren. Dit aangepaste beheer moet uiteindelijk leiden tot een herstel van de vegetatie in het park. Er zijn inmiddels trails uitgezet. Verder wordt er een onderzoek- en monitoringprogramma geïmplementeerd. Het is te hopen dat deze maatregelen ook de controle op geiten, verwilderde katten en ratten zal vergemakkelijken, omdat die vrijwel zeker een negatieve invloed hebben op het broedsucces van de Roodsnavelkeerringvogel (*Phaethon aethereus*). Handhaving van een registratieprogramma voor landbouwhuishoudieren in en rond de IBA Quill (AN008) zou de aanwezige begrazing in het park moeten verminderen. Rondom de vulkaan zijn vaak geiten en kippen te vinden. Deze dieren hebben waarschijnlijk een negatief effect op de inheemse fauna. Het vastleggen van de aantallen van de vogelsoorten waarvoor de IBA’s zich kwalificeren, heeft een hoge prioriteit.

De wetland IBA’s Little Bay Pond, Fresh Pond en Great Salt Pond op **St Maarten** worden allemaal geconfronteerd met vergelijkbare bedreigingen zoals landaanwinning voor ontwikkeling, verkeerde inrichting, gebruik als vuilstort, vervuiling en verontreiniging door lekkage en de instroom van rioolwater, onjuist waterbeheer (bijvoorbeeld handhaving van waterstanden door het inpompen van zeewater), uitheemse roofvijanden en verstoring. De Nature Foundation St Maarten en de Environmental Protection in the Caribbean (EPIC) hebben op verschillende plaatsen mangroves geplant, vogelkijktorens gebouwd en een educatieve bebording in de IBA’s Little Bay Pond en Fresh Pond aangebracht. Het is echter duidelijk dat handhaving van de wetgeving van essentieel belang is om de biologische rijkdom en integriteit van deze waterrijke gebieden voor de lange termijn te handhaven.

Het is noodzakelijk om voor alle sleutelsoorten binnen de IBA’s van de Nederlandse Antillen en Aruba monitoringprogramma’s op te zetten als aanvulling op de bestaande kleinschalige monitoringacties, zoals die bijvoorbeeld door de Dutch Caribbean Nature Alliance worden uitgevoerd. De bestaande monitoringgegevens kunnen worden gebruikt om beheersbeslissingen te nemen. Zo kunnen ze bijdragen tot een duurzaam gebruik van deze qua biodiversiteit internationaal belangrijke gebieden.

Nadere informatie

Contact informatie

Aruba

Adrian J. Del Nevo (adelnevo@AESinc.biz)
Applied Ecological Solutions Inc.
1504 Burning Tree Court, Suite 101
Lawrence, Kansas 66047, USA
www.appliedecologicalsolutions.com

Bonaire, Curaçao

Jeff Wells (jeffwells@borealbirds.org)
Boreal Songbird Initiative
261 Water St., Suite 1
Gardiner, ME 04345, USA
http://www.borealbirds.org/

Adolphe Debrot (adebrot@cura.net)

CARMABI Foundation
Piscaderabaai z/n, P.O. Box 2090
Willemstad, Curaçao, Netherlands Antilles
http://www.carmabi.org/

Saba, St Eustatius, St Maarten

Natalia Collier (ncollier@epicislands.org)
Adam Brown (abrown@epicislands.org)

Environmental Protection in the Caribbean

200 Dr. M.L. King Jr. Blvd.
Riviera Beach, FL 33404, USA
http://www.epicislands.org/

Dankzegging

De auteurs danken Bert Denneman (Vogelbescherming Nederland), Nicole Esteban (STENAPA), Tom van't Hof, Rowan Martin (Universiteit van Sheffield), Kalli De Meyer (Dutch Caribbean Nature Alliance), Eric Newton (Nederlandse Antillen, Ministerie van Volksgezondheid en Sociale Ontwikkeling), Vincent Nijman en Tineke Prins (Zoologisch Museum Amsterdam), Beverly Mae Nisbeth (Nature Foundation St Maarten), Theo Wools (Aruba, Veterinaire Diensten Aruba), Facundo Franken (Ministerie van Landbouw, Veehouderij & Visserij, Aruba), Fernando Simal (STINAPA-Bonaire) en Sam Williams (Universiteit van Sheffield) voor hun bijdragen aan en nalezen van dit hoofdstuk.

Referenties²

- AES (2007) *An Assessment of nesting seabirds within San Nicolas Bay, Aruba, 2006*. Lawrence, USA: Applied Ecological Solutions Inc. (Unpublished draft report to Caribe Alaska).
- BEERS, C. E., DE FREITAS, J. A. & KETNER, P. (1997) Landscape ecological vegetation map of the island of Curaçao, Netherlands Antilles. *Publ. Found. Sci. Res. Car. Reg.* 138: 1-51
- BIRDLIFE INTERNATIONAL (2008) *Important Bird Areas in the Caribbean: key sites for conservation*. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 15)
- BOKMA, W. (1972) Malpais, toekomstig vogelreservaat op Curacao? *STINAPA Report* 6: 31-36.
- BRADLEY, P. E. & NORTON, R. L. Eds. (2009) *Breeding seabirds of the Caribbean*. Gainesville, Florida: Univ. Florida Press.
- BROWN, A. C. & COLLIER, N. (2005) *Pond surveys of St Martin*. Riviera Beach, USA: Environmental Protection in the Caribbean (Unpublished report).
- COLLIER, N. C. & BROWN, A. C. (2003) *Surveys of sea and terrestrial birds in Sint Eustatius*. Florida, USA: Environmental Protection in the Caribbean (Unpublished report to St Eustatius National Parks).
- COLLIER, N. (2006) Raising awareness of St Maarten's wetland wildlife. *Birds Caribbean* 4:18.
- COLLIER, N. C., BROWN, A. C. & HESTER, M. (2002) Searches for seabird breeding colonies in the Lesser Antilles. *El Pitirre* 15(3): 110-116.
- DANFORTH, S. T. (1930) Notes on the birds of St Martin and St Eustatius. *Auk* 47: 44-47.
- DE BOER, B. A. (1979) *Flamingos on Bonaire and in Venezuela*. Willemstad, Curaçao: CARMABI Foundation. (STINAPA Documentation Series 3)
- DE FREITAS, J. A., NUHOF, B. S. J., ROJER, A. C. & DEBROT, A. O. (2005) *Landscape ecological vegetation map of the island of Bonaire (Southern Caribbean)*.

- Amsterdam: Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences.
- DEBROT, A. O. (1997) *Klein Bonaire: a brief biological inventory*. Willemstad, Curaçao: CARMABI Foundation. (Unpublished report).
- DEBROT, A. O. & DE FREITAS, J. A. (1991) Wilderness areas of exceptional conservation value in Curaçao, Netherlands Antilles. *Nederlandse Commissie voor Internationale Natuurbescherming, Meded.* 26: 1-25.
- DEBROT, A. O. & PORS, L. P. J. (2001) *Beheers-enrichtingsplan conserveringsgebied Jan Thiel*. Willemstad: CARMABI Foundation (Unpublished report 2).
- HILTY, S. L. (2003) *Birds of Venezuela*. Princeton: Princeton University Press.
- HOOGWERF, A. (1977) Notes on the birds of St Martin, Saba, and St Eustatius. *Studies on the Fauna of Curaçao and other Caribbean islands* 54(176): 60-123.
- KRESS, S. (1998) Applying research for effective management: case studies in seabird restoration. Pp 141-154 in J. M. Marzluff and R. Sallabanks, eds. *Avian Conservation*. Washington DC, USA: Island Press.
- LIGON, J. (2006) *Annotated checklist of birds of Bonaire*. Downloaded from <http://www.bonaireadventure.com> (23 March 2008).
- NUMAN, V., ALIABADIAN, M., DEBROT, A. O., DE FREITAS, J. A., GOMES, L. G. L., PRINS, T. G. & VONK, R. (2008) Conservation status of Caribbean Coot *Fulica caribaea* in the Netherlands Antilles, and other parts of the Caribbean. *Endangered Species Research* 4: 241-246.
- PRINS, T. G. & NUMAN, V. (2007) *Checklist of the birds of Aruba*. Amsterdam: Zoological Museum Amsterdam. (Unpublished report).
- PRINS, T. G. & NUMAN, V. (2007) *Checklist of the birds of Bonaire*. Amsterdam: Zoological Museum Amsterdam. (Unpublished report).
- PRINS, T. G. & NUMAN, V. (2007) *Checklist of the birds of Curaçao*. Amsterdam: Zoological Museum Amsterdam. (Unpublished report).
- RAFFAEL, H. WILEY J., GARRIDO, O., KEITH, A. & RAFFAEL, J. (1998) *A guide to the birds of the West Indies*. Princeton, NJ, USA: Princeton University Press.
- ROJER, A. (1997) *Biological inventory of Saba*. Willemstad, Curaçao, Netherlands Antilles: Carmabi Foundation (Unpublished report).
- ROJER, A. (1997) *Biological inventory of Sint Eustatius*. Curaçao, Netherlands Antilles: Carmabi Foundation (Unpublished report).
- ROJER, A. (1997) *Biological inventory of St Maarten*. Curaçao, Netherlands Antilles: Carmabi Foundation (Unpublished report).
- SCHREIBER, E. A. & LEE, D. S. Eds. (2000) *Status and conservation of West Indian Seabirds*. Ruston, USA: Society of Caribbean Ornithology (Spec. Publ. 1).
- STOFFERS, A. L. (1956) The vegetation of the Netherlands Antilles: Studies on the Flora of Curaçao and other Caribbean Islands. *Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen* 15: 1-142.
- VAN HALEWYN, R. (1985) *Report on 1984 survey of marine birds of Aruba, Netherlands Antilles*. Research Institute for Nature Management. (Unpublished report to ICBP-Netherlands Section).
- VAN HALEWYN, R. & NORTON, R. L. (1984) The status and conservation of seabirds in the Caribbean. Pp 169-222 in J. P. Croxall, P. G. H. Evans and R. W. Schreiber, eds. *Status and conservation of the world's seabirds*. Cambridge, UK: International Council for Bird Preservation (Techn. Publ. 2).
- VOOUS, K. H. (1955) The birds of St Martin, Saba and St. Eustatius. *Studies on the Fauna of Curaçao and other Caribbean island* 6:1-82.
- VOOUS, K. H. (1983) *Birds of the Netherlands Antilles*. Zutphen, The Netherlands: De Walburg Pers.
- VOOUS, K. H. & KOELERS, H. J. (1967) Checklist of birds of St Martin, Saba, and St. Eustatius. *Ardea* 55:115-137.
- WELLS, J. V. & CHILDS WELLS, A. (2006) The significance of Bonaire, Netherlands Antilles, as a breeding site for terns and plovers. *J. Carib. Orn.* 19: 21-26.
- WESTERMANN, J. H. & KIEL, H. (1961) *The geology of Saba and St. Eustatius, with notes on the geology of St. Kitts, Nevis and Montserrat (Lesser Antilles)*. Utrecht, The Netherlands: Uitg. Natuur Wetenschappelijke Studiekring Voor Suriname en de Nederlandse Antillen 24.

Rainforest Ravine in het Thissell Park, gelegen in Saba's enige IBA (AN006). De Saba Conservation Foundation is eigenaar van dit beschermd park van 35 ha, dat de hele gradiënt omvat van de krater op de top van Mount Scenery tot aan de zee.
Foto: Bert Denneman

² Voor een vollediger lijst van referenties voor elk afzonderlijk eiland, zie BirdLife International (2008).